

7-8 yıl kadar önce Etik Yayınları'nda çıkan **20. Yüzyılın Büyük Düşünürleri** serisinin ilk cildi için Lenin'i, üçüncü cildi için Che Guevara'yı yazmıştım. Büyük boy kitapta 35-45 sayfalık yazılardı. Beşinci kitap için Frantz Fanon'u hazırlamıştım ama yayınevi ekonomik zorluklar nedeniyle kapandı. İlerde fırsat olursa Fanon'u genişleterek yayınlamayı düşünüyorum.

Fanon Türkiye toplumu için önemli bir yazardır ama önemi sadece Kürtler yönünden ele alınmıştır. Fanon'a göre şiddet bazı toplumların kişilik kazanmasına hizmet eder. Hannah Arendt Fanon'u bu görüşü nedeniyle eleştirir ama Fanon'u yanlış anlamıştır. Fanon şiddetin olumlu işlevini bütün toplumlar için savunmaz, şiddeti her zaman geçerli çözüm aracı olarak görmez ama özellikle sömürge toplumlarda şiddetin olumlu işlevinden söz eder.

Fanon uzman psikologdur ve Cezayir ulusal kurtuluş savaşı sırasında bu ülkede görev yapar. Kendisi melez olan Fanon –Martiniklidir- insanın farklı ten renginin ne anlama geldiğini iyi bilmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında gönüllü olarak Fransız ordusuna katılır, Nazilere karşı savaşta yaralanır. Müttefikler Paris'i aldıktan sonra yapılan büyük danslı toplantıda Fransız kadınlarının dans için beyaz erkekleri tercih etmesinden hareketle nasıl bir toplumda yaşadığını düşünmeye başlar.

Türkçede iki kitabı yayınlandı: **Siyah Deri Beyaz Maske** ile **Yeryüzünün Lanetlileri**.

İlk kitap beyaz olmayan bir insanın sürekli olarak beyaz görünmeye çalışmasının psikolojik nedenlerini araştırır. İkinci kitap ise 1968 hareketinin en çok okunanları arasındadır ve ulusal kurtuluş savaşlarının psikolojisini anlatır. J. P. Sartre bu kitaba yazdığı önsözde Fanon'un şiddet teorisini iyi anladığını gösterir. Sömürge ülke insanı bir sömürgeciyi öldürdüğü zaman aslında iki kişiyi öldürmüş olur: hem sömürgeciyi hem de ona boyun eğen kendini...

Fanon'un başlıca iki kitabı bunlar olmakla birlikte Türkçede yayınlanmamış çok sayıda yazısı vardır. Çağdaşları Nkrumah ve Cabral ile birlikte Afrika'daki ulusal kurtuluş hareketlerinin teorisyenleri arasında sayılır.

Fanon genç yaşta kan kanserinden hayatını kaybeder. Teorisinin geliştirilmesi ve bu konuda yazılanlar yapıtlarından çok daha fazladır. Sömürgecilik sonrası toplumlarla ilgili incelemelerde Fanon'a referans vermeden yazı yazılamaz denilebilir. Fanon bağımsızlık sonrasında eski sömürgecinin karşılaşıacağı büyük sorunları da önceden görebilmiştir.

Fanon marksisttir ama başka türlü bir marksist. Döneminin marksizmini "Avrupa marksizmi" olarak tanımlar. Avrupa ülkelerindeki zenginliğin oluşmasında Afrika'nın soyulmasının payı büyüktür. Bu tutumunda Fransız Komünist Partisi'nin (FKP) de payı vardır.

Cezayir'deki savaşın son dönemlerinde Fransız hükümeti ülkeye yeni bir vali (sömürge valisi) atar. Bu vali Birleşmiş Milletler'in Cezayir'de iki tarafın da uyguladığı şiddetin durdurulması için yaptığı çağırışı şöyle cevaplandıracaktır: "Akan kanın durmasının en iyi yolu artık akacak kanın kalmamasıdır."

Mecliste milletvekilleri bulunan FKP valinin atanmasına olumlu oy verir. Gereçleri, "halk böyle istiyor"dur. Fransa halkı Cezayir'i Fransa'nın parçası olarak gördüğü için bu ülkenin bağımsızlığını kazanmasını Fransa'nın parçalanması olarak değerlendirmektedir. Yine Martinikli olan dönemin tanınmış şairlerinden Aime Cesaire, "Marksizmin ezilen bir halkın hizmetinde olmasını isterdim, tersini değil" diyerek partiden istifa eder.

Fransa sömürgecilik geçmişinin yanı sıra Cezayir'de uyguladığı şiddetle de hesaplaşmamıştır. En fazla söylenen "iki taraf da şiddet uyguladı" söyleminin ilerisine gitmez. Cezayir'deki sömürgecilik Fransızların ulusal bilincinde kapanmamış bir konudur denilebilir.

Başka sömürgeler için aynısı söylenemez çünkü onlar Fransa'ya uzaktı, Fransa'nın parçası olarak görülüyorlardı.

Fanon Cezayir'de ulusal kurtuluş yanlısı devrimci sınıf olarak köylülüğü görür, işçilerin

sömürgecilerle işbirliği içinde ayrıcalıklı bir sınıf olduğunu savunur.

Cezayir'deki sömürgecilik başka bir yönden de önemlidir. Engels 1848'de yazdığı makalede (**In defence of the progressive french imperialism in Algeria**) başlık şöyledir: Cezayir'de ilerici Fransız emperyalizminin savunulması. Marx Hindistan'da Engels Cezayir'de sömürgeciliği savunur ama şu anlamda: sömürgecilik kötüdür ama öncesi daha kötüdür. Sömürgecilik tarihin kenarında kalmış bu ülkeleri dünyaya açmakta ve bu ülkeleri belirli oranda kapitalistleştirmektedir. (Sömürgeci zorunlu olarak bazı işletmeler kurmakta, demiryolu ve liman yapmaktadır.)

Fanon'un görüşleri çok sayıda topluma uygulanabilir. Şiddet insanı rahatlatır; bu çok önemli bir belirlemedir. Bunun ne oranda ve nasıl olacağı, ne zaman ve nerede uygulandığına bağlıdır.

Bir şiddet toplumu olan Türkiye'ye pekala uygulanabilir.

Ülkenin her yanından şiddet fışkırıyor. Erkeklerin erkeklere ve kadınlara yönelik şiddeti, erkek ve kadının çocuğa yönelik şiddeti, üçünün de doğa ve hayvanlara yönelik şiddeti... Yaygın bir toplumsal olguyu erkeğin kadına uyguladığı şiddete indirgemeyi yanıltıcı buluyorum. Kadın cinayetleri durmasa da oldukça azalsa bile sanki toplum şiddet toplumu olmaktan çıkacaktır. Bu ülke 40 yıl önce de şiddet toplumuydu ama şiddetin başka bileşenleri ön plandaydı. Bunu sol içi şiddeti incelerken belirtmişim. Şiddet toplumundan doğan solun o şiddetten bağımsız olması mümkün değildir. (Yazıyı internette **Sol için şiddet ve devrimci kanı** başlığında bulabilirsiniz.)

Fanon incelemesini 2-3 kat genişleterek yeniden yazmayı doğrusu isterim ama bakalım ne zaman olur?